

Nr 54*Utlåtande i anledning av motioner angående de arbetshygieniska kraven på traktorer.*

Andra lagutskottet har behandlat två till lagutskott hänvisade motioner, I: 409 av herr *Lundberg* samt II: 516 av fru *Sundberg*.

I motionerna, vilka är likalydande, har hemställts, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om tillsättande av en arbetsgrupp med syfte att utarbeta förslag till arbetshygieniska bestämmelser och säkerhetskrav på traktorer enligt i motionen angivna riktlinjer».

Enligt motionärerna uppfyller de traktorer som används inom jordbruket inte erforderliga arbetshygieniska krav. De anser det önskvärt att jordbrukstraktorer är försedda med uppvärmningsbar hytt, sits inställbar i såväl sid- och höjdded samt vridbar och låsbar i horisontalled vid körning med t. ex. ena hjulet i en plogfåra, hydraulisk tryckreglering av fjädringen m. m. Motionärerna vill att en arbetsgrupp — med representanter för förslagsvis Svenska lantarbetareförbundet, arbetarskyddsstyrelsen, jordbruks- tekniska institutet och arbetsmedicinska institutet — skall göra en undersökning rörande frekvensen av yrkesskador i samband med traktorkörning och rörande »de psykologiska följderna av en dåligt utformad arbetsplats». Gruppen skall också utarbeta förslag till arbetshygieniska bestämmelser och säkerhetskrav för traktorer.

Beträffande de skäl motionärerna i övrigt anfört till stöd för sin hemställan får utskottet hänvisa till motionen II: 516.

Gällande bestämmelser m. m.

Enligt 7 § *arbetarskyddslagen* är arbetsgivare skyldig att under särskilt beaktande av vad som med stöd av lagen föreskrives iakttaga allt som skäpligen kan erfordras för att förebygga att arbetstagare drabbas av olycksfall i arbetet. I 11 § stadgas särskilt att till skydd mot olycksfall i arbetet skall bl. a. motorer, arbetsmaskiner och transportanordningar vara försedda med skyddsanordningar och vara utförda och anordnade så att de erbjuder betryggande säkerhet. I 36 § *arbetarskyddskungörelsen* föreskrives att transportanordningar — till vilka bl. a. traktorer är att hänföra — skall med hänsyn till material, konstruktion och utrustning erbjuda betryggande säkerhet samt vara lämpligt anordnade och försedda med nödiga skydd. En-

ligt 45 § arbetarskyddslagen skall tillverkare och försäljare av maskiner, redskap eller annan teknisk anordning tillse att anordningen förses med nödiga skyddsanordningar och även i övrigt erbjuder betryggande säkerhet mot olycksfall.

Arbetarskyddsstyrelsen, som är högsta tillsynsmyndighet för arbetarskyddet, äger meddela föreskrifter, råd och anvisningar till ledning för tillämpning av lagen. Under arbetarskyddsstyrelsen verkar yrkesinspektörer och kommunala tillsynsmän. Användes maskin eller anordning som avses i 11 § utan att vara försedd med nödig skyddsanordning kan yrkesinspektör eller arbetarskyddsstyrelsen förelägga arbetsgivaren att rätta missförhållandet eller förbjuda användningen av ifrågavarande maskin, såvida inte viss åtgärd iakttages. Den som underlåter att ställa sig till efterrättelse sådant förbud eller föreskrift kan av domstol dömas till böter eller fängelse. Tillverkare, försäljare eller annan, som ej iakttar vad som föreskrives i 45 § arbetarskyddslagen kan av arbetarskyddsstyrelsen förbjudas saluföra eller utställa anordningen.

Beslut av skyddsinspektör kan överklagas hos arbetarskyddsstyrelsen. Över styrelsens beslut i här behandlade avseenden kan talas föras hos Kungl. Maj:t.

Arbetarskyddslagen är i princip tillämplig på varje verksamhet, vari arbetstagare användes till arbete för arbetsgivares räkning. Från lagens tillämpning är emellertid undantaget arbete som utföres av medlem i arbetsgivarens familj, om arbetet är förlagt till arbetsgivarens hem eller är att hänföra till jordbruk eller någon dess binäring, vilken inte bedrivs som självständigt företag.

Vid olika tillfällen före år 1953 lämnade arbetarskyddsstyrelsen leverantörer av traktorer vissa anvisningar att beaktas vid leverans av traktorer. Dessa anvisningar sammanfördes i *circulärskrivelse den 7 mars 1953* till tillverkare, importörer och försäljare av traktorer. I skrivelsen erinras om att av arbetarskyddsstyrelsen utfärdade anvisningar angående allmänna skyddsåtgärder vid maskiner, redskap och verktyg (allmänna maskinanvisningar), att iakttagas av leverantörer och installatörer, är gällande. Vidare upptas föreskrifter rörande olika utrustningsdetaljer av betydelse i skyddsavseende, t. ex. förarsits, draganordning och avgassystem. Beträffande förarsitsen föreskrivs att den skall vara så anordnad, att föraren sitter stadigt och bekvämt under körning. Under sitsen skall finnas lämpligt golv eller plan eller, där detta ej låter sig göra, fotplattor utformade och placerade på tillfredsställande sätt.

Arbetarskyddsstyrelsen beslöt den 1 april 1958 med stöd av 45 § arbetarskyddslagen att ny traktor vid leverans skulle vara försedd med skyddsram eller skyddshytt, s. k. förarskydd. Med verkan fr. o. m. den 1 oktober 1965 utvidgades denna föreskrift till att avse även äldre i bruk

varande traktor. Dispens från föreskriften om förarskydd kan medges av arbetarskyddsstyrelsen om särskilda skäl motivera detta.

I motioner vid 1965 års riksdag yrkades att traktors förseende med skyddsbåge endast skulle gälla traktorer tillverkade efter den 1 juli 1958. Motionerna avslogs av riksdagen med hänvisning till arbetarskyddsstyrelsens dispensmöjlighet (jfr 2 LU 1965: 65).

Vid 1963 års riksdag behandlades i anledning av motioner en fråga om anslag till forskning rörande traktorsitsar. Jordbruksutskottet (utlåtande nr 1 s. 54 ff) anslöt sig till remissinstansernas — statens maskinprovningar och jordbrukstekniska institutet — uppfattning att ett behov fanns av forskning och försök rörande traktorsitsars utformning.

Pågående arbete med nya anvisningar

Nordiska maskinkommittén (bestående av representanter för arbetarskyddsstyrelsen och motsvarande myndigheter i de övriga nordiska länderna) framlade i februari 1968 förslag till »anvisningar angående skyddsåtgärder vid hjultraktorer, i huvudsak avsedda att brukas inom lantbruk, att iakttas av leverantörer och installatörer». Förslaget föreligger f. n. hos arbetarskyddsstyrelsen för bearbetning. Det innefattar detaljerade föreskrifter i ett femtiotal punkter beträffande jordbrukstraktorers utrustning, varvid bl. a. förarplats, traktorsits och förarskydd beröres. Till belysning av innehållet i föreskrifterna må här redovisas vad som anförs beträffande traktorsits:

Traktorsits skall

a) vara stadig, rymlig, ge bekväm sittställning och medge att föraren ändrar sittställning; se bild 2

b) ha ryggstöd som stödjer korsryggen när föraren sitter upprätt; ryggstödet skall vara stadigt och kännas behagligt även när föraren sträcker sig bakåt,

c) ha sittdyna så utförd att den medger ventilation,

d) vara försedd med lämpligt avvägd fjädring och dämpning; sitsen skall helst fjädra rakt upp och ned; fjädringen skall med ett handgrepp vara lätt inställbar efter förarens kroppsvikt,

e) vara så anordnad, att den har god förmåga hindra vibrationer att fortplantas från traktorn till föraren, t. ex. medelst sittdyna och ryggdyna eller medelst vibrationsdämpare placerade mellan sitsens överrede och underrede,

f) vara lätt ställbar i traktorns längd- och höjdriktning utan bruk av verktyg.

Inom arbetarskyddsstyrelsen har vidare upprättats ett första utkast till motsvarande anvisningar beträffande traktorer, som i huvudsak är avsedda att användas inom skogsbruk. Utkastet kommer att bli föremål för behandling inom nordiska maskinkommittén.

Vid statens maskinprovningar har nyligen i samråd med arbetarskyddsstyrelsen framlagts ett program för provning och bedömning av sitsar för jordbrukstraktorer. Avsikten är att programmet skall läggas till grund för ett cirkulär från arbetarskyddsstyrelsen med anvisningar rörande traktorsitsar. Inom maskinprovningensanstalten pågår — också i samråd med arbetarskyddsstyrelsen — åtgärder för att komma till rätta med bullerproblemet vid traktorkörning. En standard för bullermätning har utarbetats.

Utskottet

Anvisningar rörande traktorers utrustning har med stöd av arbetarskyddslagen utfärdats av arbetarskyddsstyrelsen, som är högsta tillsynsmyndighet för arbetarskyddet. Anvisningarna riktar sig till tillverkare, importörer och försäljare av traktorer och innefattar föreskrifter beträffande vissa utrustningsdetaljer av betydelse i skyddsavseende, bl. a. om skyddsram eller skyddshytt (s. k. förarskydd) och om förarsitsens anordnande.

Enligt motionärerna uppfyller de traktorer som används inom jordbruket inte rimliga arbetshygieniska krav. Motionärerna anser det önskvärt med skärpta bestämmelser, innefattande t. ex. krav på uppvärmningsbar hytt, inställbar sits och hydraulisk fjädring. De vill att riksdagen skall begära att en arbetsgrupp tillsätts för att avge förslag till arbetshygieniska bestämmelser och säkerhetskrav för traktorer.

Utvecklingen på senare tid beträffande traktorfordons utrustning har enligt utskottets mening otvivelaktigt lett till betydande förbättringar. Alltjämt kvarstår emellertid — såsom påtalas i motionerna — olika angelägna önskemål att tillgodose innan traktorförarens arbetsplats är genomgående tillfredsställande utformad. Det syfte som ligger bakom motionerna är därför enligt utskottets åsikt värt beaktande.

Enligt vad utskottet inhämtat pågår för närvarande arbete på nya anvisningar angående skyddsåtgärder rörande traktorer. I början av innevarande år framlade nordiska maskinkommittén (bestående av representanter för arbetarskyddsstyrelsen och motsvarande myndigheter i de övriga nordiska länderna) förslag till anvisningar för sådana traktorer som i huvudsak är avsedda att användas inom lantbruk. Detta förslag innefattar detaljerade föreskrifter i ett femtiotal punkter rörande jordbrukstraktorers utrustning och berör bl. a. förarplats, traktorsits och förarskydd. Förslaget skall ytterligare bearbetas inom arbetarskyddsstyrelsen. Inom arbetarskyddsstyrelsen har vidare gjorts förberedelser inför förestående behandling inom nordiska maskinkommittén av frågan om motsvarande anvisningar beträffande traktorer som är avsedda att brukas företrädesvis inom

skogsbruk. Vid statens maskinprovningar har i samråd med arbetarskyddsstyrelsen utarbetats program för provning och bedömning av sitsar för jordbrukstraktorer. Avsikten är att programmet skall läggas till grund för ett cirkulär från arbetarskyddsstyrelsen med anvisningar rörande traktor-sitsar. Arbeta pågår också för att komma till rätta med bullret vid traktorkörning. Detta har resulterat i en standard för mätning av sådant buller.

Frågor som sammanhänger med en fortsatt utveckling mot bättre arbetsförhållanden för traktorförare är således föremål för uppmärksamhet och åtgärder av den myndighet som har att bevaka arbetarskyddet. Det finns vidare anledning att förmoda att andra faktorer, t. ex. tillverkares och försäljares intresse av att presentera en förbättrad produkt, inverkar i positiv riktning även på utrustningsdetaljer som har betydelse närmast för traktorförarens hälsa. Viss möjlighet att påverka sådana utrustningsdetaljer torde för övrigt finnas också för jordbrukets organisationer.

Med hänsyn till det anförda anser utskottet det inte erforderligt med något initiativ från riksdagens sida i anledning av motionsyrkandet. Utskottet får därför hemställa,

att förevarande motioner, I: 409 och II: 516, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 29 oktober 1968

På andra lagutskottets vägnar:

JOHN R. ANDERSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från f ö r s t a kammaren: fru Carlqvist (s), herrar Eric Carlsson (cp)*, Dahlberg (s), Magnusson (s), Högström (s), Blomquist (h) och Blom (fp);

från a n d r a kammaren: herrar Anderson i Sundsvall (fp), Lundberg (s), Odhe (s), Rimmerfors (fp), fröken Sandell (s), herrar Gomér (cp), Ringaby (h) och fru Svensson (s).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.